

Achtergrond van een zib

Is 'zib' een Nederlandse uitvinding?

Nee. De hoofdgedachte achter de zibs - namelijk om de betekenis van (klinische) concepten te beschrijven los van technische keuzes en los van implementaties - heet internationaal 'clinical modelling'. Deze gedachte heeft internationaal veel aandacht en vind je onder meer terug in FHIR, Archetypes (OpenEHR), CIMI, Clinical Element Models van Intermountain Healthcare. Daarnaast gebruiken de zibs een internationaal, gestandaardiseerd format; Detailed Clinical Model (DCM). Zibs zijn eigenlijk een versimpelde versies van DCM's.

Moet 'overall' een zib voor zijn?

Nee. Niet elk gegevenselement (van een gegevensset) hoeft te worden afgedekt door een zib. Bepalend is of een gegevenselement alleen in een specifieke toepassing wordt gebruikt of dat er sprake is van (potentieel) meervoudig gebruik van dit gegevenselement in meerdere toepassingen. Om antwoord te geven op deze vraag is een document opgesteld 'Richtlijnen bij afwezigheid zibs'.

Hoeveel zibs zullen er in totaal nodig zijn?

Een concreet aantal te verwachten zibs is niet te noemen. Op dit moment zijn er rond de honderd zibs gepubliceerd. Omdat (nog) niet voor alle klinische concepten zibs beschikbaar zijn, groeit het aantal zibs naar verwachting nog. Het totale aantal zorgbrede zibs op termijn, is lastig te voorspellen. Het uiteindelijke aantal ontwikkelde zibs zal zeker niet meer dan duizend zijn.

Wat is de Basisgegevensset Zorg (BgZ)?

De Basisgegevensset Zorg (BgZ) is een gedefinieerde gegevensset van patiënt gerelateerde (medische) gegevens waarvan door zorgverleners is bepaald dat die specialisme, ziektebeeld en beroepsgroep overstijgend relevant is en van belang voor de continuïteit van zorg. De BgZ is gebaseerd op de zibs.

Eigenschappen van een zib

Elke zib bevat zogenaamde basiselementen. Wat zijn dat?

Alle zibs bevatten impliciet een aantal basiselementen. Deze basiselementen zijn in de informatiemodellen van de afzonderlijke bouwstenen in de meeste gevallen niet opgenomen, maar worden wel verondersteld aanwezig te zijn. Het betreft concepten die meer technisch van aard zijn. De concepten hebben vaak geen of weinig klinische relevantie, maar voor de eenduidigheid en de herleidbaarheid van de gegevens zijn ze wel noodzakelijk. In de gevallen waarin deze elementen wél een klinische betekenis

hebben, zijn ze meestal wel expliciet in de bouwsteenmodellen zichtbaar. Een voorbeeld hiervan is een AGB-nummer als identificerend nummer voor een zorgverlener

Wat is de relatie tussen de zibs en de informatiestandaarden?

Een informatiestandaard is een verzameling afspraken voor een bepaald zorgproces. Die verzameling afspraken moet ervoor zorgen dat de informatie die van belang is bij dat zorgproces, met de juiste kwaliteit kan worden vastgelegd, opgevraagd, gedeeld, uitgewisseld en overgedragen. Binnen een informatiestandaard wordt aan de hand van een *gegevensset* afgesproken welke gegevens-elementen relevant zijn voor de betreffende informatiestandaard. Bij het opstellen van een gegevensset wordt zoveel mogelijk gebruik gemaakt van de zibs voor de definities van de gegevens-elementen van de betreffende gegevensset. Daarnaast kunnen extra gegevens worden toegevoegd die alleen voor een specifiek zorgproces gelden en niet zorgbreed zijn. Informatiestandaarden combineren dus zorgbrede gegevens (op basis van zibs) met losse, specifieke gegevens voor een bepaald zorgproces.

Zijn de zibs zorgbreed toepasbaar?

Ja, de zibs zijn zorgbreed van aard geformuleerd. Elke zib beschrijft een (klinisch) concept, dat meerdere gegevens in zich herbergt met een afgesproken inhoud, structuur en onderlinge relaties. De zorgverlening aan de patiënt staat daarbij centraal. De zib die bijvoorbeeld allergieën beschrijft, is daardoor in de aard zorgbreed. Immers, de zib beschrijft de allergieën van de patiënt. Die zib verandert niet omdat het afhankelijk van de sector of setting is waarin deze patiënt op dat moment zorg ontvangt.

NB. Wanneer een zib nog niet in alle zorgsectoren toepasbaar blijkt, is het mogelijk om wijzigingen of aanvullingen voor te stellen.

Zibs zijn techniek-onafhankelijk; wat betekent dat?

Zibs beschrijven de informatie die bij een bepaald (klinisch) concept hoort. Dit gebeurt zoveel mogelijk in herkenbare termen van de zorgverleners en de patiënten. Een belangrijk onderdeel van een zib is het informatiemodel. Op het moment dat je de informatie uit het model gedigitaliseerd wilt opslaan, verwerken, gebruiken, overdragen, etc., moet je technische keuzes maken. Bijvoorbeeld: technische keuzes in het EPD, keuzes in het technische formaat van overdracht, etc. De betekenis van de klinische concepten van de zibs moet echter binnen elke technische keuze dezelfde zijn. We zeggen dan ook dat zibs onafhankelijk zijn van de techniek.

Zibs zijn situatie-onafhankelijk; wat betekent dat?

Zibs beschrijven de informatie, die bij een bepaald (klinisch) concept hoort, zoveel mogelijk in herkenbare termen van de zorgverleners en de patiënten. Een belangrijk principe achter de zibs is dat de informatie die bij het klinische concept van de zibs hoort, in meerdere situaties dezelfde betekenis heeft. Bijvoorbeeld: de gegevens over het lichaamsgewicht van de patiënt (aantal kilo's, hoe het is gemeten en door wie, etc.) weerspiegelt dezelfde informatie tijdens een poliklinisch consult als tijdens een opname

op een klinische afdeling. We zeggen dan dat de zib 'Lichaamsgewicht' situatie-onafhankelijk is.

Wat zijn kandidaat-zibs?

De term 'kandidaat-zib' wordt gebruikt voor een concept (een groep gegevens-elementen), waarvan is vastgesteld dat er nog geen zib van is. Voor de groep gegevens-elementen is geen bestaande zib geschikt om via een wijzigingsvoorstel deze gegevens-elementen aan toe te voegen. Er is wel van vastgesteld dat er sprake is van (potentieel) hergebruik. Er bestaat een procedure om een kandidaat-zib aan te melden en af te handelen: zie 'Richtlijnen bij afwezigheid zibs'. Ook is er een register van kandidaat-zibs.

Gebruik van een zib

Maken zibs gebruik van bestaande (inter)nationale standaarden?

Jazeker. Je zou kunnen zeggen dat er vrijwel geen zib of onderdeel van een zib bestaat waarbij geen gebruik is gemaakt van bestaande standaarden. Zo is bij het opstellen van de eerste release van de zibs in 2013 vooral gebruik gemaakt van Continuity of Care Record (CCR); een bestaand Amerikaanse standaard. Ook is er gebruik gemaakt van bijvoorbeeld IHE, HL7, SNOMED CT, maar ook van bestaande nationale standaarden, zoals NHG-tabellen, G-standaarden etc.

Beschrijft een zib ook de inhoud/vulling?

Nee. Het belangrijkste onderdeel van een zib is - naast de tekstuele definitie - het informatiemodel. Het informatiemodel van een zib beschrijft welke gegevens-elementen bij het concept horen, wat ze betekenen en hoe ze zich tot elkaar verhouden. Bijvoorbeeld, de zib LabUitslag bevat gegevens-elementen over de laboratoriumbepaling, de uitslag, de meeteenheid, het soort monster, etc. Pas bij de afspraken over een informatiestandaard waarbinnen een zib als LabUitslag wordt gebruikt, worden afspraken gemaakt over welke Labuitslagen tot de gegevensset van de Informatiestandaard behoort (bijvoorbeeld: zijn dat alle of alleen de laatste?). Een zib beschrijft dus het informatiemodel van 'LabUitslag' maar niet welke laboratoriumuitslagen erin voor moeten komen want dat is de inhoud/vulling. Dat is immers afhankelijk van de toepassing en implementatie.

Hoe en door wie worden de zibs beheerd?

Voor de inrichting van het beheer van de zibs wordt een NEN-standaard (NEN7522) gebruikt. Daarbij worden verschillende rollen onderscheiden, zoals 'eigenaar', 'expert', 'functioneel beheerder', 'autorisor'. Die verschillende rollen zijn bij verschillende partijen belegd. Zo is de functioneel beheerder Nictiz en is de rol van autorisor belegd bij de Autorisatieraad. Voor alle verdere informatie over hoe het beheer van de zibs werkt, zie ([hier link naar Nictiz-website](#)).

Wordt SNOMED CT gebruikt in de zibs?

SNOMED CT is een internationaal, medisch terminologiestelsel. In SNOMED CT vind je veel (medische) termen met hun synoniemen, hun betekenis en de verbanden tussen deze termen. In de zibs wordt veel gebruik gemaakt van SNOMED CT. Bij gegevenselementen van een zib wordt vaak gebruik gemaakt van SNOMED CT om de betekenis te beschrijven van zo'n gegevenselement. Daarnaast vind je SNOMED CT in de zibs terug bij een waardenlijst bij een gegevenselement: om de betekenis van de elementen in een waardenlijst te bepalen wordt dan verwezen naar SNOMED CT.